

О. Ю. Колеснік

*студ. II курсу магістратури економіко-правового факультету ОНУ імені І.І.Мечникова
спеціальність «Право»*

Науковий керівник: к.ю.н., доц. А. В. Левенець

БІПАТРИЗМ ЯК ПРОБЛЕМА В УКРАЇНІ

Проблема багатогромадянства (біпатризму) не втрачає своєї актуальності в сучасному глобалізованому світі. В контексті міжнародного права багатогромадянство вважається негативним явищем, на вирішення якого мають бути спрямовані спільні зусилля держав. Однак питання громадянства належать до внутрішніх справ кожної окремої держави, тому політика у відповідній галузі відрізняється особливим різноманіттям.

В Конституції нашої держави прямо закріплено, що в Україні існує єдине громадянство [1, ст. 4]. Окрім того, відповідно до ч. 1 ст. 19 Закону України «Про громадянство України», «добровільне набуття громадянином України громадянства іншої держави, якщо на момент такого набуття він досяг повноліття, є підставою для втрати громадянства України» [2, ст. 19]. Проте повноцінного законодавчого врегулювання процедури встановлення факту набуття іншого громадянства чи можливості отримати відповідні дані у інших держав, так само як і обов'язку особи повідомити органи влади про набуття іншого громадянства фактично не існує. Навіть у випадку виявлення факту подвійного громадянства (що, наприклад, мало місце у 2017 р. в Угорському посольстві), не передбачено будь-яких санкцій, окрім того, ще це є підставою для втрати українського громадянства, процедура якого також не визначена. Таким чином, ми робимо наступний висновок: в Україні визнається принцип єдиного громадянства, визнається не лише на законодавчому, але й на конституційному рівні, проте реальне забезпечення дії цього принципу фактично відсутнє.

Більш-менш врегульованою проблемою відповідальності за наявність подвійного громадянства можна вважати відносно державних службовців, депутатів та суддів. Наприклад, відповідно до ч. 1 ст. 84 Закону України «Про державну службу», підставами для припинення державної служби у зв'язку із втратою права на державну службу або його обмеженням є встановлення факту наявності у державного службовця громадянства іноземної держави [3, ст. 84]. Проте і тут реалізація відповідної норми має свої складнощі, пов'язані із тим, що доказами подвійного громадянства має бути достатнє документальне підтвердження (наприклад, довідка, видана компетентними органами іноземної держави із зазначенням дати і підстав добровільного набуття особою громадянства іншої держави). Додатковим свідченням «слабкості» законодавчого врегулювання означеної теми слугує судова практика, а точніше – її відсутність, оскільки не вдається знайти рішення, за яким би факт набуття громадянином України громадянства іншої держави визнавався би судом та призвів би до втрати громадянства України. В більшості випадків суд виносить рішення про недоведеність факту набуття громадянства іншої держави, оскільки зазвичай запити до іноземних держав щодо цього питання не відправляються, а коли відправляються – іноземна держава в будь-якому випадку не зобов'язана надавати на них відповідь.

Яскравим прикладом подібної ситуації можна вважати судову справу за позовом до Одеської міської територіальної виборчої комісії Одеського району Одеської області Особа_1 про визнання протиправною та скасування постанови про реєстрацію кандидата на посаду Одеського міського голови Особи_2. На думку позивача, підставою для задоволення позову була наявність у Особа_2 громадянства Російської Федерації, що прямо суперечить законодавству

України. Доказами наявності громадянства РФ були документи, розміщені в мережі Інтернет. Зокрема, форма № 1П, яка подається заявником особисто для отримання паспортного документу, а також рішення Сергієво-Посадського міського суду Московської області, де вирішувалося питання щодо законності отримання Особа_2 паспорту громадянина Російської Федерації.

Проте, суд визнав, що цих доказів недостатньо та зазначив, що чинне законодавство України не передбачає обов'язку особи, яка досягла повноліття і добровільно набула громадянство іншої держави, повідомити про факт такого набуття відповідні органи України, що реалізують державну політику у сфері громадянства. Такий законодавчий обов'язок відсутній і у Виборчому кодексі України [4].

Дискусійним залишається сама сутність явища біпатризму. В багатьох країнах світу розповсюдженою є практика, коли особа має два або більше громадянства. За таких умов особа може користуватися більшим обсягом прав, які існують в обох державах, а також вільно переміщатися між країнами без необхідності отримувати візу чи оформлювати інші документи. Це є особливо актуальним у випадках, коли особа змушена жити на дві країни у зв'язку із веденням міжнародного бізнесу або можливістю підтримки зв'язків із близькими родичами, що постійно проживають у різних країнах. У разі виникнення проблем у третій країні, така особа може отримувати дипломатичну підтримку відразу обох держав або тієї, чиї відносини із третьою країною є більш вигідними.

Звичайно, в ситуації наявності у особи подвійного громадянства містяться і певні потенційні конфлікти, наприклад, щодо порядку виконання військового обов'язку у кожній з держав чи проблема оподаткування. До того ж, варто знати, що досить часто у країнах, де подвійне громадянство офіційно дозволене – таким особам заборонено займати державні посади, що пов'язані із доступом до державної таємниці.

Враховуючи наведені позиції, перспективи вирішення проблеми біпатризму в Україні можуть розвиватись як в напрямку посилення тенденцій щодо несприйняття цього феномену та встановлення жорстких санкцій за порушення відповідного принципу, так і в напрямку лібералізації та визначення підстав та умов, за яких в Україні стане можливим мати подвійне громадянство, принаймні певних держав. Будь-який шлях потребує чіткого законодавчого врегулювання та встановлення дієвих та зрозумілих механізмів, які надаватимуть громадянам України однозначного розуміння та прогнозування правових наслідків своїх дій.

Список використаної літератури

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%> (дата звернення: 04.11.2020).
2. Про громадянство : Закон України від 18.01.2001 № 2235-III
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text> (дата звернення: 04.11.2020).
3. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення: 04.11.2020).
4. Постанова П'ятого апеляційного адміністративного суду від 29.09.2020 у справі № 420/9420/20. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91849187> (дата звернення: 04.11.2020).